

20223

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

Småland

Höreda sn

20223

Halldin, b. U. 1949.

22/9 49

VALMA:s frägel. M. 188. Vård och
användning av vilda träd, buskar

10-bl. 4e

1- Frägelista M 188.

Värd och användning av vilda träd
buskar och örter på ängsmark

Vad som efterfrågas i denna lista har jag
mycket lite att berätta om. Den trakt här i
södra delen av Hörsås var jag för i kända bäl
till ligger flacke ä äppel omväxlande med stora
kornskogar tidigare mycket lövängar och större delen
har varit vattenmyr som i en 1865-1868
sänktes samt 1880 ytterligare genom en sänkning
av mera delen av Emån lades under plögen på grund
av jordens strukturer här för försvinnande av alla
lövträd så finns det på hela Ingups bys ägor
blott en ords ek ^{liten} Trägen lind och bok och
lönns blott några hasselbuskar eller myrpar
I västra delen av socknen skulle fins deremot rikligt
med lövträd av ek björk och alm samt deremot
mycket sparsamt bok finns mycket veteulv myr i
Hörsås I grannsocknarna Djörås i Skogås finns

- 2- boken T Björka är en utega söder om byn som kallas linhytt och den är ett rektligt betänland bak Lehusi i grannskapet till Björka värdby i grannarna förbyr. Svantorp mfl. är gata om bak. På gården förut var om chryse fanns etc. varken bakbetänland etc. de nordligaste betända i Småland. På "andra sidan" en grupp gräs-äster om Tugus, fanns på eken och därifrån måste vi köpa vitt behov av skvicka. En av de förnämsta produkterna av eken var vagn-ekramen. Dessa klöv ut i en lagom avsigtade stäcker. Till de gamla fria tillväxade chryseernas framsida skulle vara ek. Men svantorp pelar vid sidorna var av ek det avsågs som förnöget att ega en dylik byrå. Som i redningen i litorna yttre sidan var av ek de länkliga grenarna användes till gjutspärbarna som stövar. Till portslatjan. Porten å även renterita syllan i lastad kuren. Den det fanns tillgång var av ek. Man skulle på Fräda ek. Ja så de man detta är ek det står på värdby.

3. tiden det var ju något överdrivet men man ville med detta framhålla skens straffvärde att motstå röta. Att bränna ekved förkom i ringa mängd det var människohälsning. En sak man gärna ville ha ek till var slagdrummen och denna skulle vara en telning med roten som bräntes på drummen. Detta var en mycket omfattig sak de som hade ekbestånd var lagom tillåtna av att smida ekor på tvås eller draga upp med roten och de som inte egde ekshögarna gjorde sig ofta till skamliga handlingar. De roten låpte dragupp ~~pa~~ avvikelse ektelningarna det var en ofta påhörmande orsak till aringar. På grund av det ringa ekbeståndet i den bygden förkom knappast någon försörjning av ekstaver för timmer byttor eller bysköt. Från mycket äldre tider har här bruket i denna del av socknen funnits ekshög. Så har jag själv varit med om att hitta ekstubbar i jorden vid odling av majsarna här. Den lilla göl eller tjern hittade jag på 65 i roten

4. ~~En~~ båt reholkad av en enda ekstam
 En artillering härt hade gått ut för långt
 i västret för att beta och fastnade i gyttjan
 rätt där låg en nedfjunken båt som jag följde
 ut till kisten och han gick upp framfötterna
 och räddades på så vis i kivet på båten & och
 då sönder jag har omnämnt detta till geologiska
 avdelningen i Uppsala och de säga att denna
 båt torde härtas från 1. st artenheten efter
 kisten

Barken efter fälldes och togs vil tillvar och
 förändes till schauke sawen i Skya. Av
 när hörde jag att man mofaten gjorde till
 såväl smor som tillentades syde och då fick
 han företas köpa sk bark för de gårdar som
 hade och den egna gran barken blanda sig med
 den vda kraftige sk barken vilgen brunn att
 brunn eller mala barken föms & utan den
 förändres i större stycken såvte användes vil
 för föda på vintern Skollonen tog vil tillvar
 och användes som limglöst sirupen

5- Halläpplena var en efterväntad vras som förelades på apoteken de användes till färgning. Så nämns jag att skomakarna korsade dessa både hem i vatten samt tillvätte vitträd och fukta in myskhet lönjely skosvarta till bältenlädrets kanter.

J. en gård Rivla strukt söder om Fryg. fanns ännu en större gammal ek. Den användes som ett värt träd och det betydde säkert en stor förlust för gårdens om denna föll. Egentligen en gård har en eller flera stora gamla ekar fanns även detta som en stor källa att äga dessa och att falla deras utan gottys skäl blott för att få pengar är nämligen ett helgerån!! Den stora ekens värd i en landväg vill man gärna berättas om att någon kunnig person berättat på resan den förbi och uttaget en vilt. Så är fallet på landvägen Pandjo. Matrisäck. Bruze-Täfte saken. I Värlig saken a en gård katten Boo fanns - eller kan fennets flera gamla ekar som inte var stora men visst är pietetsvärde

6- Sökan har skeddat dem och nu bor vissa
 föglar der. Deras älden artar man varoflora
 hundra år. Men toges alla gamla med vore det
 en prestige följt för Boas efterkomr

Sven här vill man förligga de gamla knottiga
 skannas älden för regnerade konungar tid a även
 här har några partiserub person påstätt att det
 finns trad gamla som Mellesalen. Till med som
 drags brukade vi byta löv och klida hemmen med
Lind.

Lind har inte vett närmare velt
 här är i Skede saken och jag kämra g något
 vedare till det mer än de man reit de följa
 här man velt här skattade lindas knottiga
 a jula men fulla av spirande telningar. Han
 här de skattat dem på lövverket. En annan
 produkt som vi i vår ort sökte köpa var
 lindbark till smör i rya

Fläder

Om fläder velt jag blott att ved påbyglung
 brukade man dricka fläderite en gemer skottet

7. Malöit

Malöiten hade man en ansides plats i
Frädgården jag har mycket lite minne av denna
vitt Den enda benämningen från vittet var
målöitdrappes som ingick i hemmetiden
Det var nämligen då målöitsbräven eller
som den kallades "En berk" i druck eller kaffe
kan jag g. minnas det förekom ja så var det
att hänge torrade delar av vittet bland
grynklirens mat samt kaka den torrade
vittet och giva dyren särskilt svinen när de var
spuka

Fräd i bruk som man inte var särskilt
traktad av att fräd kunnat ha varit i sin
enbushen den ä även gran o tall var inga
lämna för släta det gamla ord/språk
"Man var inte någon för fräd" Men nu har
denna avseende med enbushen haft till
följd att den håller på att utrotas Detta ä även
av orsakerna till att enbushet försvunnit
från lantmannen mestadell O det var ett fräd

a även längre väntans

8-

som mere för än ree plantor det är väl huren
 Man hade det både på utlandet - det kunde rent
 av anses som ~~vältra~~ värt för - och som
 fruktträd och siet som jaguarke så tillväxte
 man hyflar värdhyllas mfl. värtty av
 trädde och otelbain var rent av en lekhet
 sent på hästen var frakten betid den något
 jag var minne av att vi barn på hästväll
 . la oss rullade otelbain i våra hyfltränor
 eller direkt på väg glädde vi både goda och
 sämre och jag vill också minnas att i somliga
 hem brygdes druck av vären?

+ Men omvänt till skolorna hyflarna m m

+ Men värtke kan tilligge avvänta för mycket tillväxt
 men man frångår ett mer i mer Trädmarken är
 mycket betydlig i dessa trakter

Skara är knappast hänt i dessa trakter jag var ett
 ett bestånd i Västlands saken på ingård Skog
 skpen däret är mycket begärligt till hästfoder
~~byrå~~ och mycket avvänta förutom de ett några
 till tävstuhälsaker som hägnad druck och ett
 läggs i botten på täckbiken det mitterna sent

8. En stämn efter grova entrei gjordes belgia bytton
 av det var mycket lämpligt till deyleba saker
 Till piolen höjde jag äldre personer tala om att
 ville ha granträd men han glömt de särskilda
 betyngelsen det måste ha deremot hörd jag hem
 de skänksamt, talade om att på att femma
 ut ett träd lämplighet till piolvirke skulle
 de gå vissa steg framåt och så gå denna bit
 tillbaka bakklängs och sli bakklängs i
 Trädet På klängen di skulle de höra om varket
 skulle att göras piolen av!!

Såhan efter bytt anvisas sämsom den bästa att
 använda vid bykningen

Som vindskydd hade man på vissa platser
 planterat stiel. Sannolikt denna samsamt
 nordavinden den hindrade källden och
 nu a i särskilt använd vid vissa ställen av
 Trädgårdar

De häckväxter som i dessa trakter används
 mest är förutom gran häck Hagsten Alm

10. Almen har dock frångått på grund av att den
befordras ohyra för andra träd En annan häckväxt
är Laragana Den är rätte fruktbar

För att ställa växtleksprogram har jag sett
ytan av grangrenar gatspikade med ena ändan
på vithusbocken Ennat regn böjjer den sig
och när Torrinder är i antigande rätta den ut
ut sig

Pil a vide telningar har tidigare använts
som vedjor för lätta tillfälliga gästgäst
sinn omkring Träden dessa gästgäst har ju
blott varit en kort tid för att hålla piem
inom träden